

NARODOWY FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
i GOSPODARKI WODNEJ

Program LIFE dla Samorządów

Karolina Wądołowska

Poznań, październik 2023

The future is green

The future is *Life*

Dofinansowanie z UE na działania na rzecz środowiska
i klimatu.

Ponad 5,6 tys.
Projektów
od 1992

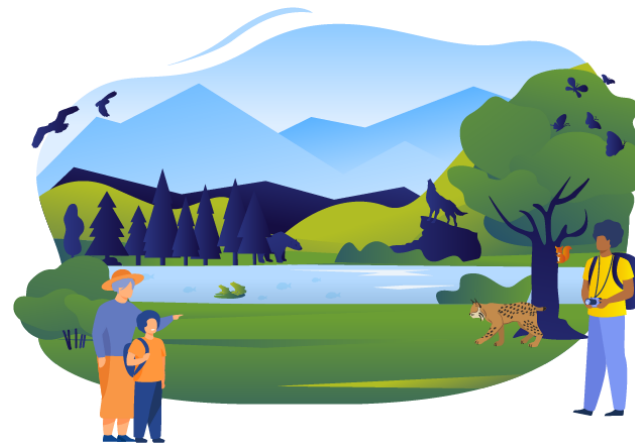
1,1 tys.
Projektów
w trakcie realizacji

5, 4mld €
Budżet
2021 - 2027

611 mln. €
Budżet naboru
2023

Program LIFE - 4 podprogramy

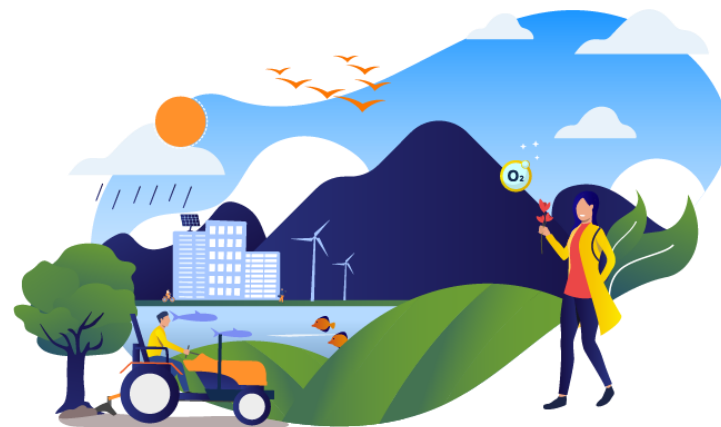
**Przyroda
i różnorodność
biologiczna**

**Gospodarka o obiegu
zamkniętym i jakość życia**

**Łagodzenie zmiany
klimatu
i adaptacja**

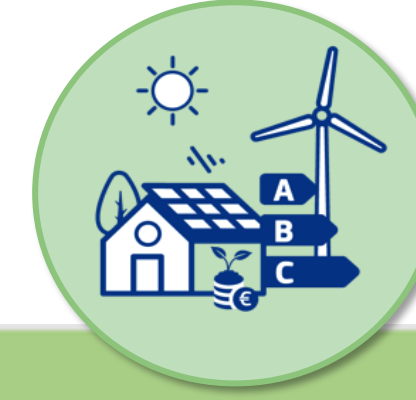

**Przejsięcie na czystą
energię**

Projekty LIFE:

- Chronią europejską przyrodę powstrzymując i odwracając spadek różnorodności biologicznej.
- Przyspieszają przejście na czystą energię poprzez większe wykorzystanie rozwiązań w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej.
- Ograniczają emisje gazów cieplarnianych, zwiększają odporność na zmianę klimatu i zwiększają świadomość w zakresie łagodzenia zmiany klimatu.
- Wzmacniają gospodarkę o obiegu zamkniętym dzięki nowym technologiom i rozwiązaniom.
- Chronią, przywracają i ulepszają środowisko, a co za tym idzie jakość życia ludzi.

Kto może aplikować i jak?

Wszystkie podmioty publiczne
i prawne zarejestrowane na terenie
UE i krajów stowarzyszonych
z Programem LIFE.

Portal Komisji Europejskiej
[funding & tender opportunities portal](#) –
zaproszenia do składania wniosków
i instrukcje, jak składać wniosek.

Dlaczego Program LIFE?

01

Do 95%
bezzwrotnego
dofinansowania (KE
+ NFOŚiGW)

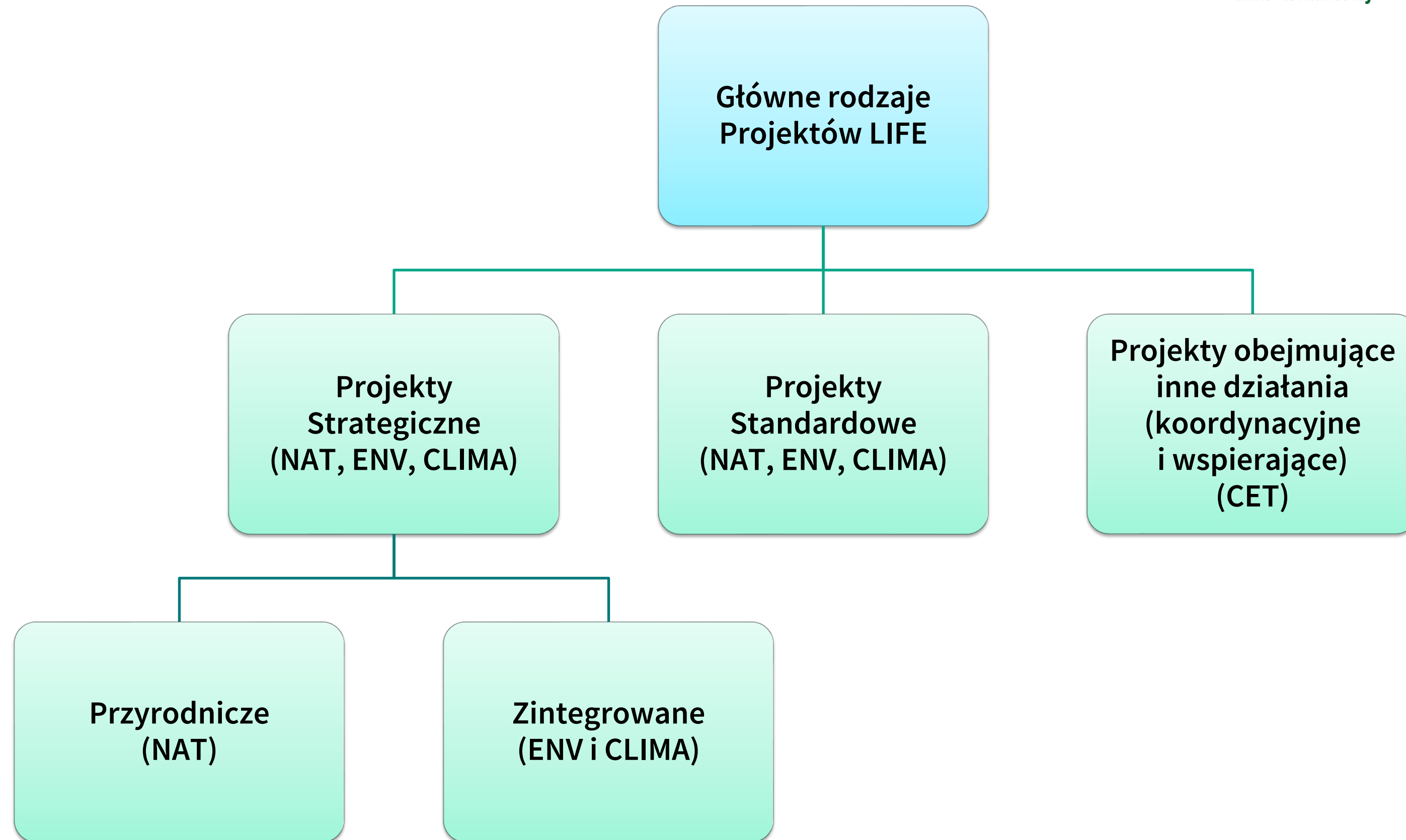
02

Dofinansowanie KE
nie jest pomocą
publiczną!

03

Środki na
przygotowanie
projektów: Granty
na Eurogranty (PARP)
/ Inkubator
wniosków LIFE
(NFOŚiGW)

Główne rodzaje Projektów LIFE i podprogramy (perspektywa 2021-2027)

PROJEKTY STRATEGICZNE (STRAT)

Są przeznaczone do
wspierania
realizacji określonych
planów i strategii.

Na dużą skalę terytorialną.

Przy pełnym
zaangażowaniu
interesariuszy.

Mają mobilizować,
angażować
i koordynować
uzupełniające źródła
finansowania.

Średni okres realizacji:
5-10 lat.

Dofinansowanie z KE –
średnio 10 mln EUR.

PROJEKTY STRATEGICZNE (STRAT)

ŁAGODZENIE ZMIAN KLIMATU I DOSTOSOWANIE SIĘ DO JEGO ZMIAN

- ☐ Krajowe plany w zakresie energii i klimatu (KPEiK) na podstawie rozporządzenia 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działań na rzecz klimatu.
- ☐ Krajowe Plany Działań na rzecz Efektywności Energetycznej (NEEAP).
- ☐ Krajowe lub regionalne strategie adaptacyjne lub plany działania.
- ☐ Miejskie lub społecznościowe plany działania będące pionierami w przejściu do społeczeństwa neutralnego dla klimatu i/lub odpornego na zmiany klimatu.
- ☐ Krajowe, regionalne lub branżowe/sektorowe strategie ograniczania emisji gazów cieplarnianych lub mapy drogowe dla gospodarki przyczyniające się do neutralności klimatycznej.

PROJEKTY STRATEGICZNE (STRAT)

GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM I JAKOŚĆ ŻYCIA

- ☐ Gospodarka o obiegu zamkniętym: krajowe lub regionalne plany działania, strategie, mapy drogowe lub podobne, które są oficjalnie zatwierdzone, obejmują konkretne i wymierne działania lub cele, z jasnym harmonogramem i są zgodne lub uzupełniają cele unijnego Planu działania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym.
- ☐ Odpady: krajowe i regionalne plany gospodarki odpadami (WMP) i/lub programy zapobiegania powstawaniu odpadów zgodnie z art. 28 i 29 dyrektywy ramowej w sprawie odpadów 2019/10047.
- ☐ Woda: Plany gospodarowania wodami w dorzeczu (PRP) zgodnie z załącznikiem VII Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/608, Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym (PZRP) zgodnie z Dyrektywą Powodziową 2007/609, Strategie Morskie zgodnie z Dyrektywą Ramową Strategii Morskiej 2008/5610.
- ☐ Powietrze: plany jakości powietrza zgodnie z dyrektywą w sprawie jakości powietrza 2008/5011 lub krajowe programy kontroli zanieczyszczenia powietrza (NAPCP) zgodnie z dyrektywą w sprawie krajowych pułapów emisji 2016/228412.

PROJEKTY STRATEGICZNE (STRAT)

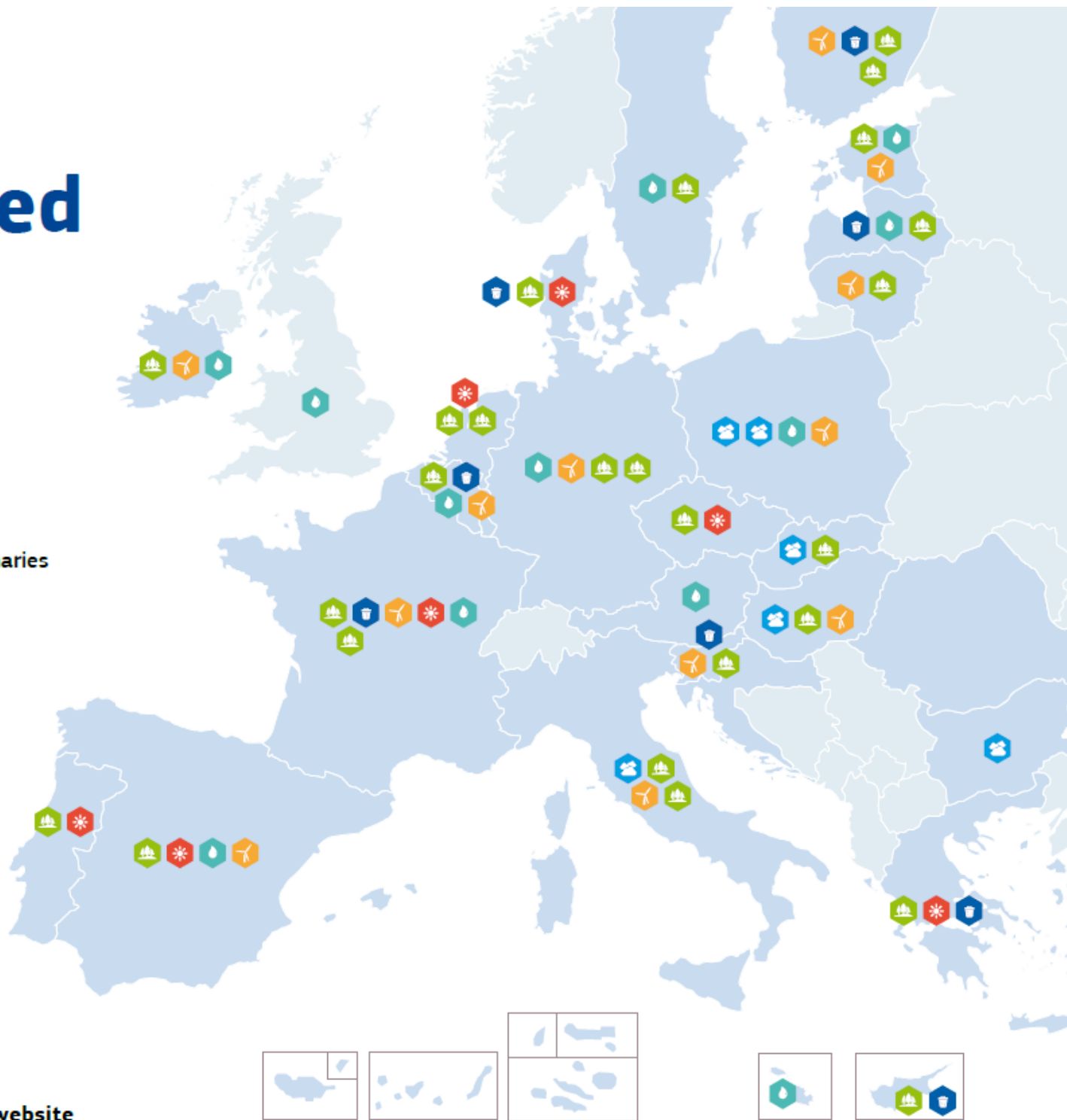
70
Integrated
Projects
so far

2014 ▶ 2020

Click on the map icons to see
the corresponding project summaries

- 25 Nature
- 12 Water
- 6 Air
- 8 Waste
- 12 Climate Change Mitigation
- 7 Climate Change Adaptation

You can see a **complete list** of
LIFE Integrated Projects **on our website**

Źródło: https://cinea.ec.europa.eu/publications/life-integrated-projects_en

Źródło: https://cinea.ec.europa.eu/publications/life-strategic-projects-infographic_en

PROJEKTY DZIAŁAŃ STANDARDOWYCH (SAP)

Opracowywanie,
demonstrowanie
i promowanie
innowacyjnych technik,
metod i strategii.

Zwiększanie bazy wiedzy
i stosowanie dobrych
praktyk.

Wspieranie rozwoju,
wdrażania, monitorowania
i egzekwowania
ustawodawstwa UE
i polityki.

Pełnienie roli katalizatora
we wprowadzaniu na wielką
skalę skutecznych rozwiązań
technicznych
i związanych z polityką UE.

To elastyczne narzędzie,
dostępne dla podmiotów
działających we wszystkich
sektorach
(publicznym, pozarządowym
i prywatnym)

Dofinansowanie z KE –
średnio 1 - 2 mln EUR.

Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia

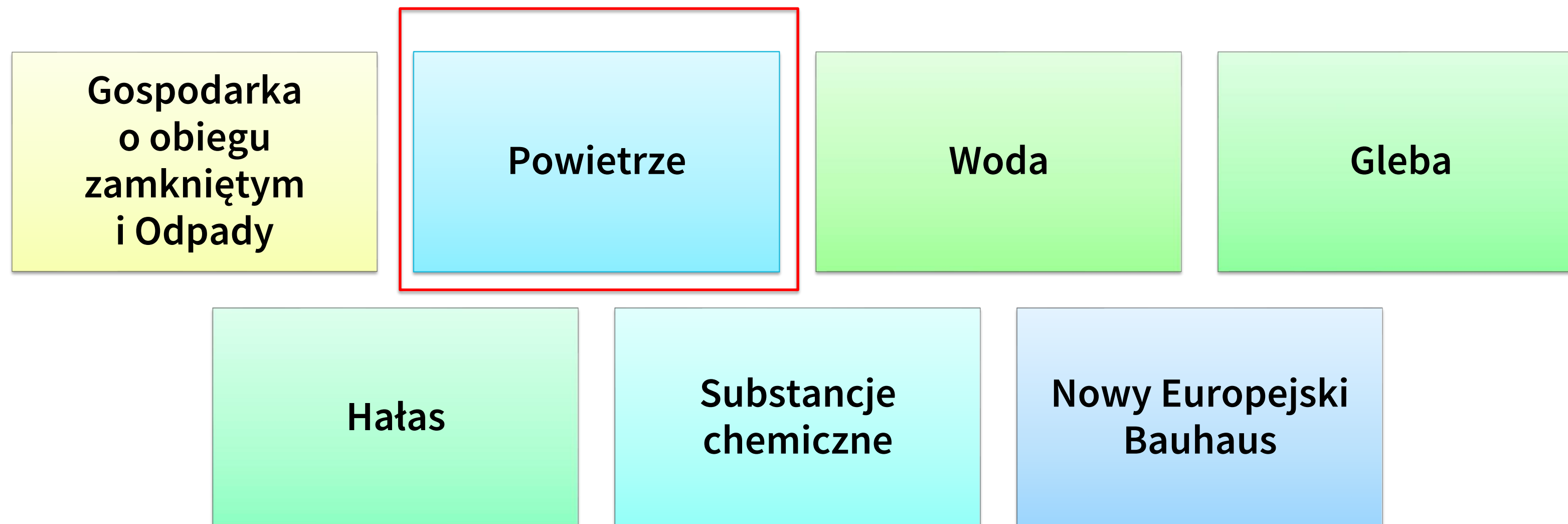

**LIFE-2023-SAP-
ENV Gospodarka
o obiegu
zamkniętym
i jakość życia -
Projekty
dotyczące działań
standardowych
(SAP)**

**LIFE-2023-SAP-
ENV-GOV –
Zarządzanie
środowiskiem**

Cele Szczegółowe – Tematy z naboru LIFE-2023-SAP-ENV

Cele Szczegółowe – Tematy z naboru LIFE-2023-SAP-ENV

Powietrze

Priorytet tematyczny „Powietrze” koncentruje się na **wdrażaniu ustawodawstwa z zakresu jakości powietrza oraz na kompleksowym podejściu do związanych z nią problemów środowisk miejskich, przemysłowych i wiejskich**. Skuteczne wdrażanie ustawodawstwa dotyczącego czystości powietrza stanowi istotny wkład w osiągnięcie celu „zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń na rzecz nietoksycznego środowiska”, ogłoszonego przez Komisję w treści europejskiego Zielonego Ładu i powiązanych z nim inicjatyw.

Projekty dotyczące jakości powietrza **powinny zasadniczo koncentrować się na obszarach miejskich lub na obszarach wiejskich o wysokim potencjale powtarzalności w UE** tak, aby zapewnić objęcie nimi jak największej liczby osób.

Cele Szczegółowe – Tematy z naboru LIFE-2023-SAP-ENV

Powietrze

PRZYKŁAD TEMATU Z TEGOROCZNEGO ZAPROSZENIA (jest więcej!):

Poprawa jakości powietrza i redukcja emisji pyłu zawieszonego(PM) w obszarach:

- o wysokim zużyciu paliw stałych takich jak biomasa, węgiel i torf, do ogrzewania budynków mieszkalnych
- lub
- o wysokim poziomie emisji PM w związku z działalnością budowlaną (remontową), wydobywania z kamieniołomów, górnictwa, składowania /przetładunku surowców mineralnych lub innej działalności skutkującej wytwarzaniem pyłu, jeśli nie została określona w dyrektywie IED.

Takie projekty realizują **jedno lub więcej z niżej wymienionych rozwiązań:**

- rozwiązania techniczne,
- rozwiązania w zakresie zarządzania,
- innowacyjne rozwiązania w zakresie regulacyjnym i/lub
- innowacyjne rozwiązania oparte na zachętach.

Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia

Cele Szczegółowe – Tematy z naboru LIFE-2023-SAP-ENV

Gospodarka
o obiegu
zamkniętym
i Odpady

Powietrze

Woda

Gleba

Hałas

Substancje
chemiczne

Nowy Europejski
Bauhaus

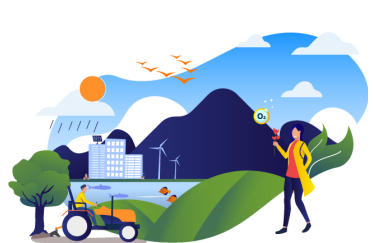

Cele Szczegółowe – Tematy z naboru LIFE-2023-SAP-ENV

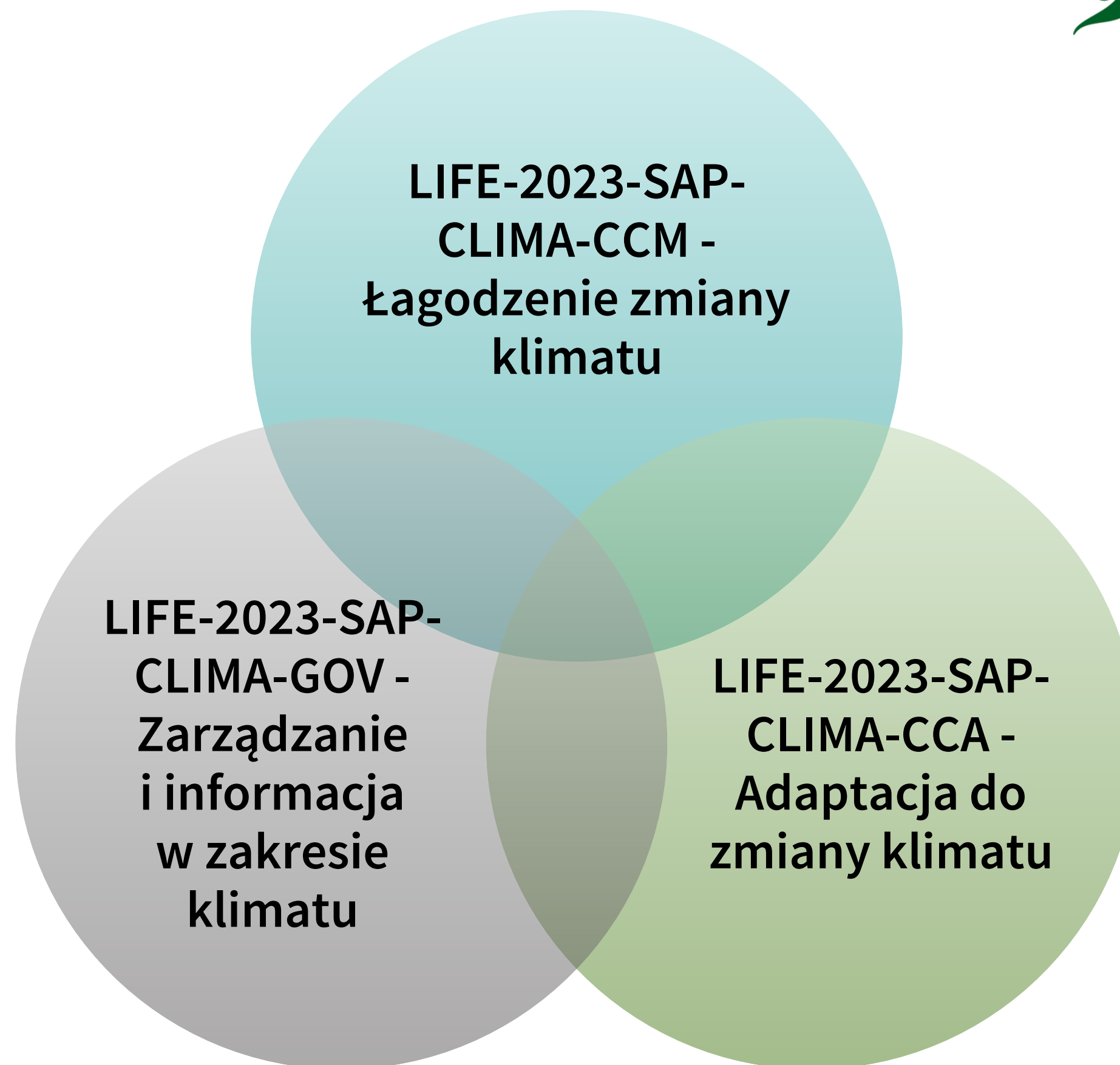
Hałas

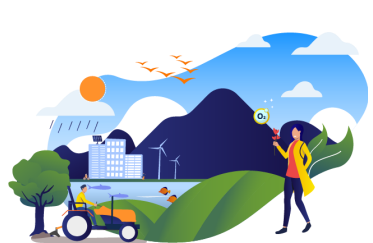
W ramach tego działu **pierwszeństwo** otrzymają projekty realizowane na obszarach **miejskich**, w celu poprawy sytuacji jak największej liczby osób.

- **Znaczące obniżenie poziomu hałasu w gęsto zaludnionych obszarach miejskich poprzez zastosowanie rozwiązań zrównoważonych środowiskowo i ekonomicznie; przykładowo, poprzez zastosowanie powierzchni o niskim poziomie emisji hałasu i/lub opon, dla których koszty cyklu życia są porównywalne do tych o powierzchniach standardowych i/lub opon, barier o niewielkiej wysokości, wywierających jedynie nieznaczny wpływ na krajobraz i ekologicznych materiałów, lub ograniczanie hałasu generowanego przez ruch kolejowy lub lotniczy.**

Łagodzenie zmiany klimatu i adaptacja

Łagodzenie zmiany klimatu i adaptacja

OBSZARY INTERWENCJI Z ZAPROSZENIA (jest więcej!):

LIFE-2023-SAP-
CLIMA-CCA -
Adaptacja do
zmiany
klimatu

4. Adaptacja miast i regionów do zmiany klimatu

Szczegół lokalny stanowi podstawę adaptacji; jakkolwiek zmiana klimatu wpływa na regiony i obywateli Europy bezpośrednio, ich ekspozycja i stopień narażenia na wpływ klimatu są nierówne, nierzadko zaś pogarszają sytuację w zakresie już istniejących nierówności i zagrożeń.

Dlatego obszar ten poświęcono wyłącznie projektom lokalnym i regionalnym, które sprzyjają zwiększaniu odporności lokalnej, indywidualnej i sprawiedliwej.

Projekty LIFE 2023 w tym zakresie powinny **wdrażać działania pilotażowe, promować i przekazywać strategie i rozwiązania w obszarze adaptacji miast i regionów do zmiany klimatu**, i obejmują np. projekty, które:

- ☐ **wzmacniają odporność w sposób sprawiedliwy i godziwy**, tak, aby koszty i korzyści adaptacji do zmiany klimatu były ponoszone na równi przez szeroką rzeszę odbiorców;
- ☐ **wspierają absorpcję lokalną danych, rozwiązań cyfrowych i inteligentnych związanych z adaptacją do zmiany klimatu** w oparciu o inicjatywy i instrumenty w rodzaju Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego na rzecz Inteligentnych Miast i Społeczności, Programu Cyfrowa Europa, Horyzont Europa i inicjatywy Wyzwania dla miast inteligentnych, the Copernicus Climate Change Service oraz Climate-ADAPT;
- ☐ wspierają inicjatywy z zakresu edukacji, szkoleń i zmiany kwalifikacji oraz strategie dywersyfikacji gospodarczej, ukierunkowane na tworzenie zielonych miejsc pracy;
- ☐ **współpracują i bazują na Porozumieniu Burmistrzów i Koalicji na rzecz Edukacji dla Klimatu.**

Przejdźcie na czystą energię

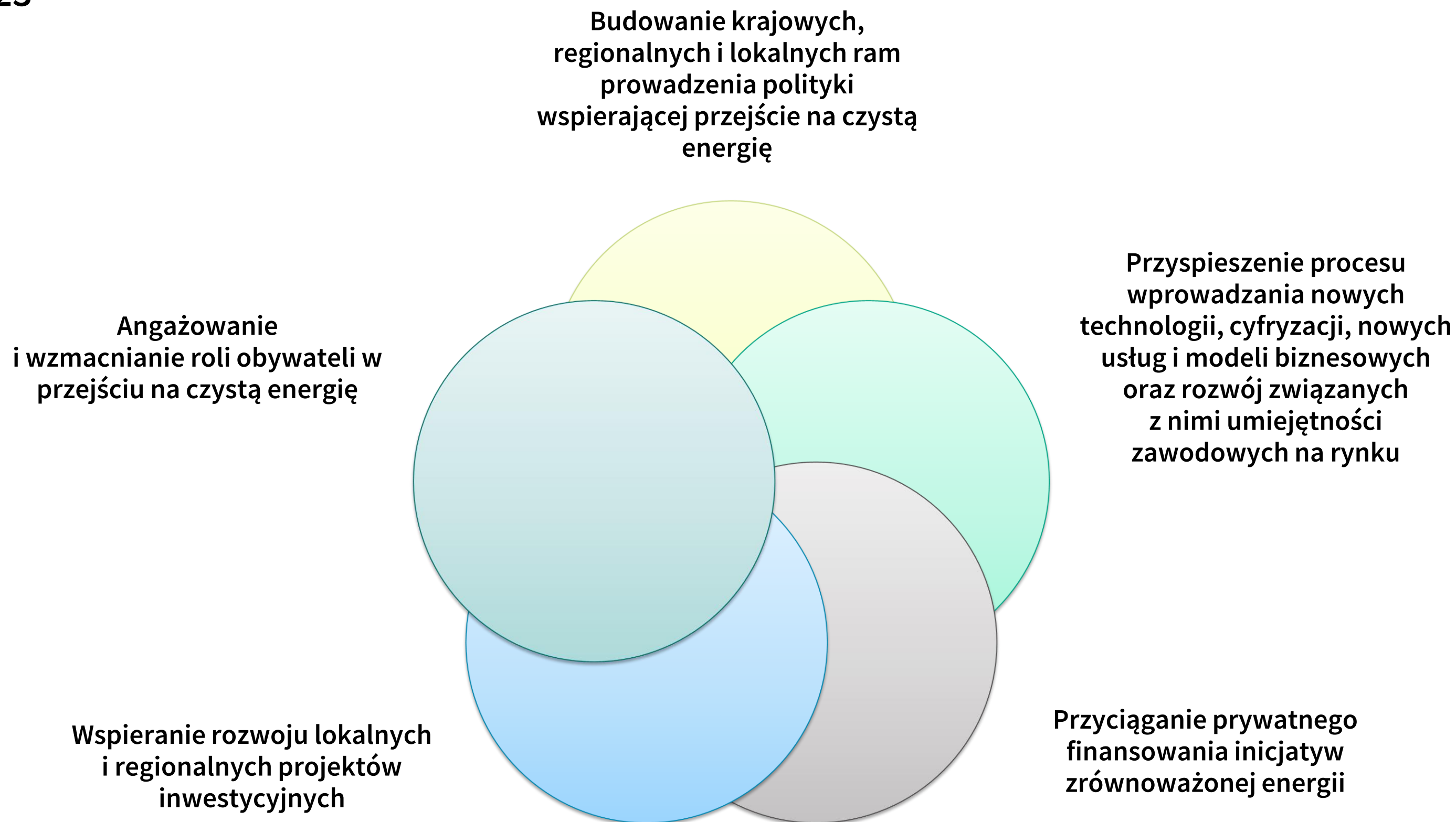
Dotacje na Inne Działania (OAG) LIFE - **Działania Koordynacyjne i Wspierające (CSA).**

Działania Koordynacyjne i Wspierające (CSA) dla projektów dotyczących przejścia na energie odnawialną i zwiększania efektywności energetycznej poprzez **łamanie barier rynkowych, działania w zakresie budowania potencjału, rozpowszechniania informacji i wiedzy oraz zwiększanie świadomości**; mogą to być dotacje udzielane bezpośrednio organom wyznaczonym przez Państwa Członkowskie.

Przejdźcie na czystą energię

NABÓR 2023

Przejdźcie na czystą energię

PRZYKŁAD TEMATU Z TEGOROCZNEGO ZAPROSZENIA (jest więcej!):

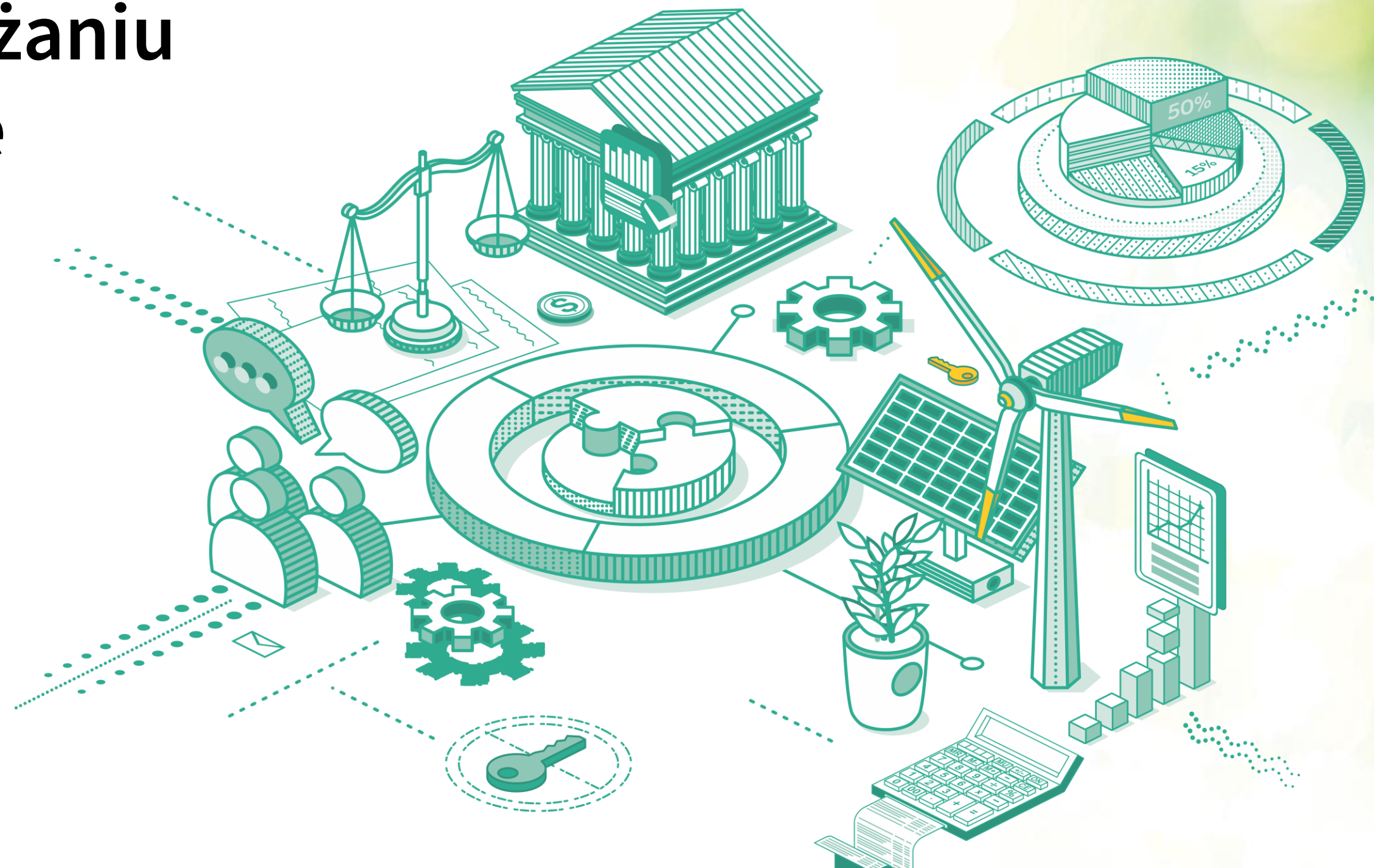
LIFE-2023-CET-LOCAL:
Wsparcie techniczne planów
i strategii przejścia na czystą
energię w gminach i regionach.

Temat ma na celu **zapewnienie władzom lokalnym i regionalnym niezbędnego potencjału, umiejętności i struktur organizacyjnych** do dostarczania i wdrażania planów oraz strategii przejścia na czystą energię (CET).

Ważne jest więc, aby **władze lokalne i regionalne rozwijały i wzmacniały zdolności i umiejętności w celu realizacji i wdrażania planów i strategii CET**, takich jak plany działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP) lub podobne. Jest to **szczególnie istotne w przypadku małych gmin, obszarów wiejskich i odizolowanych oraz regionów wysokoemisyjnych**, które mogą pozostawać w tyle pod względem przejścia na czystą energię, pomimo znacznego potencjału wywarcia dużego wpływu na zmniejszenie zużycia paliw kopalnych.

Wnioski muszą zostać złożone przez **co najmniej 3 wnioskodawców (beneficjentów, a nie podmioty stowarzyszone) z 3 różnych kwalifikujących się państw.**

Rola NFOŚiGW we wdrażaniu Programu LIFE w Polsce

ROLA NFOŚiGW

- Ocenia wnioszek.
- Podpisuje umowę na realizację projektu.
- Wypłaca dofinansowanie.
- Monitoruje i rozlicza umowę.

Projekt LIFE

- Współfinansowanie projektów LIFE.
- Krajowy Punkt Kontaktowy LIFE.

ROLA NFOŚiGW

Dotacja: 60-95% kosztów
kwalifikowanych

Dotacja - do 35% kosztów
kwalifikowanych

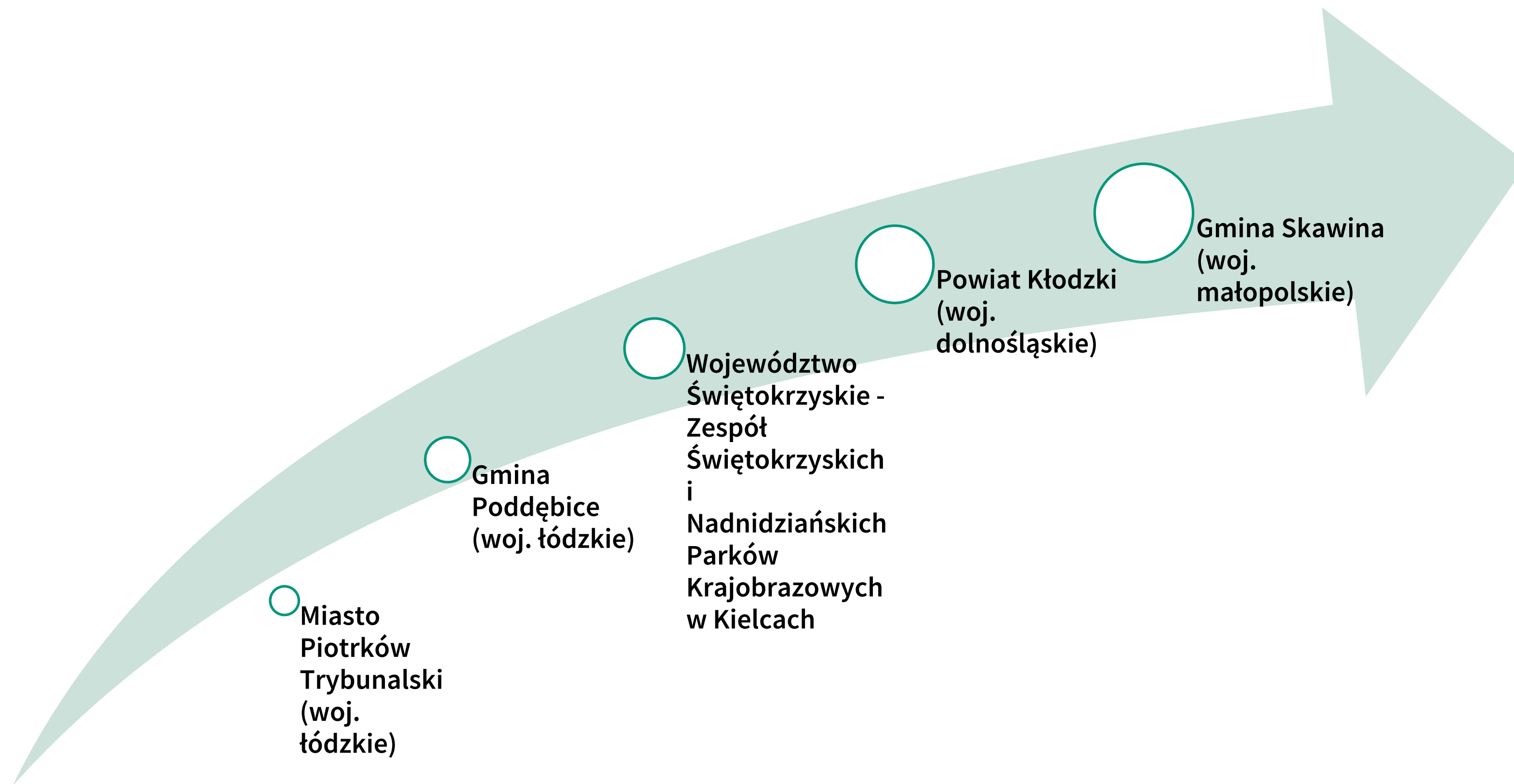
Pożyczka na zapewnienie
płynności finansowej

Pożyczka na wkład własny

Inkubator wniosków LIFE – do
80 tys. zł na przygotowanie
wniosku do KE

INKUBATOR WNIOSKÓW LIFE 2023

- Wnioskodawcy samorządowi

ROLA NFOŚiGW

Zwiększenie zainteresowania Programem LIFE i absorpcji środków przez polskie podmioty.

Konsultacje pomysłów na projekt LIFE.

Wsparcie w procesie pisania wniosków do Programu LIFE.

Pomoc w poszukiwaniu partnerów do projektów.

Prowadzenie szkoleń, webinarów, warsztatów podnoszących umiejętności wnioskodawców.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

O Funduszu Aktualności Baza wiedzy **Oferta finansowania** Kontakt PL ▼

🏠 > Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej > Oferta finansowania > Środki unijne > Program LIFE – Krajowy Punkt Kontaktowy > Aktualności LIFE

< Powrót

Aktualności LIFE

19.09.2023

Konferencja pt. „Dotacje na innowacje dla Twojej firmy. Krajowe i międzynarodowe źródła wsparcia” – 11 października 2023 r.

Zachęcamy Państwa do rejestracji na konferencję pt. „Dotacje na innowacje dla Twojej firmy. Krajowe i międzynarodowe źródła wsparcia”, która odbędzie się 11 października br. na terenie Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego. W trakcie Konferencji przedstawiony zostanie m.in. zakres Programu LIFE dedykowany biznesowi.

18.09.2023

Nabór do Programu LIFE w podprogramach CLIMA i CET nadal w toku – zapraszamy do konsultacji koncepcji projektów

Pierwsze terminy składania wniosków do

Zapisz się na newsletter

1. Wskaż interesujące Cię kategorie *

Można zaznaczyć kilka odpowiedzi.

- ☐ Aktualności
- ☐ Nabory wniosków
- ☐ Edukacja
- ☐ Program LIFE
- ☐ Środki norweskie i EOG

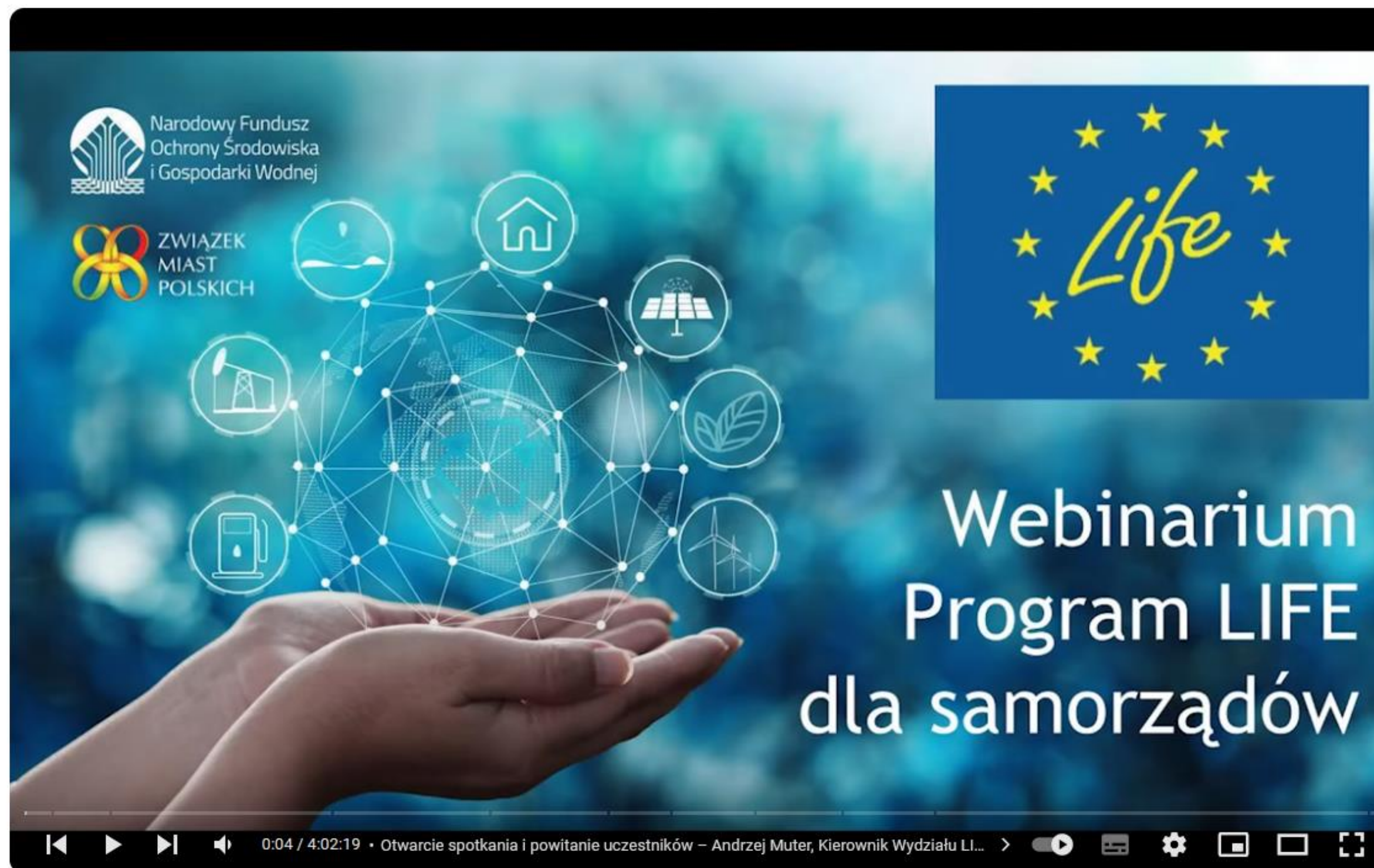
[Newsletter - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej - Portal Gov.pl \(www.gov.pl\)](#)

KRAJOWY PUNKT KONTAKTOWY LIFE - [YouTube](#)

Szukaj

222 wyświetlenia 30 mar 2022

Program LIFE dla samorządów – webinarium zorganizowane 03.03.2022 r. przez NFOŚiGW i Związek Miast Polskich, poświęcone projektom samorządowym realizowanym w ramach Programu LIFE. Wśród prelegentów znaleźli się: przedstawiciele KPK LIFE oraz ZMP oraz beneficjenci zakończonych i trwających projektów LIFE.

Prowadzący: Andrzej Muter (KPK LIFE)

00:00 Wstęp

00:04 Otwarcie spotkania i powitanie uczestników – Andrzej Muter, Kierownik Wydziału LIFE, NFOŚiGW

05:02 Wystąpienie współorganizatora spotkania – Andrzej Porawski, Dyrektor Biura ZMP

15:00 Wprowadzenie do Programu LIFE i rola NFOŚiGW we wdrażaniu LIFE w Polsce – Radosław Domagała, Wydział LIFE, NFOŚiGW

54:54 Przykłady samorządowych projektów LIFE z Europy – Joanna Mazurek, Wydział LIFE, NFOŚiGW

1:23:08 1. sesja pytań i odpowiedzi prowadzona przez KPK LIFE

1:44:18 Ekohydrologiczna rekultywacja zbiorników rekreacyjnych "Arturówek" (Łódź) jako modelowe podejście do rekultywacji zbiorników miejskich – Tomasz Jurczak, Uniwersytet Łódzki

1:55:15 Innowacyjna platforma technologiczna usprawniająca zarządzanie terenami zieleni w celu lepszej adaptacji do zmian klimatu – Łukasz Pawlik, Z-ca Dyrektora ds. Zieleni, Zarząd Zieleni Miejskiej (Gmina Miejska Kraków)

2:10:03 Wdrożenie systemu zarządzania jakością powietrza w samorządach województwa opolskiego – Katarzyna Oszańca, Województwo opolskie

2:25:30 2. sesja pytań i odpowiedzi prowadzona przez KPK LIFE

2:41:56 Dyskusja z Beneficjentami polskich samorządowych projektów LIFE. Moderator: Andrzej Muter, uczestnicy dyskusji: Kamil Wołek – Gmina Klucze, Tomasz Pietrusiak – Województwo małopolskie, Katarzyna Jankowska – Gmina Miasto Radom, Marcin Tosza – Miasto Jaworzno, Zdzisław Czucha – Związek Miast Polskich

4:00:17 Podsumowanie spotkania – Andrzej Muter, Kierownik Wydziału LIFE, NFOŚiGW

Program LIFE dla samorządów

GDZIE SZUKAĆ INFORMACJI O PROGRAMIE LIFE?

[CINEA – Program LIFE](#)

[Funding & tender
opportunities](#)

[KPK LIFE
w NFOŚiGW](#)

[Nagranie KPK LIFE na
YouTube – gdzie
znaleźć informacje
o Programie LIFE](#)

GDZIE SZUKAĆ POMYSŁÓW NA PROJEKT LIFE?

Baza projektów LIFE –
LIFE Public Database

LIFE Project Portfolio

The EU Innovation
Radar Platform

Baza CORDIS

Przewidywany
terminarz naboru
w 2024 r.

Program LIFE 2024 (prowadzone przez KE)

Publikacja zaproszeń do
składania wniosków -
planowana **kwiecień 2024 r.**

Przewidywane terminy
składania wniosków:

Projekty dotyczące działań
standardowych (SAP)
NAT/ENV/CLIMA
– wrzesień 2024 r.

Inne działania (OA)
Przejsście na czystą energię (CET)
- październik 2024 r.

Inkubator wniosków LIFE w 2024 r. (NFOŚiGW)

Planowana data uruchomienia
naboru – I połowa 2024 r.

Współfinansowanie wniosków LIFE w naborze 2024 r. (NFOŚiGW)

Planowana data uruchomienia
naboru – I połowa 2024 r.

NAJBLIŻSZE WYDARZENIA

Już dzisiaj zapraszamy na Dzień Informacyjny LIFE, które będziemy organizować w formie stacjonarnej na początku 2024 r.

Podczas tego wydarzenia będziemy promować Program LIFE w całej jego różnorodności i przy okazji świętować 15 rocznicę zaangażowania NFOŚiGW we wdrażaniu Programu LIFE w Polsce.

Krajowy Punkt Kontaktowy LIFE
e-mail: life@nfosigw.gov.pl

Projekty przyrodnicze
tel.: (22) 459 59 22

Projekty środowiskowe i klimatyczne
tel.: (22) 459 59 24

Konsultacje wniosków:
e-mail: ekonsultantLIFE@nfosigw.gov.pl

Dziękujemy za uwagę

<https://www.gov.pl/web/nfosigw/program-life>

Ministerstwo
Klimatu i Środowiska

Dofinansowane
przez Unię Europejską